
Verslag

Excursie Zeeuws-Vlaanderen

Vrijdag 13 februari 2015

‘Waar eens het gekrijs der meeuwen’

Radboud Engbersen en Piet Korporaal

Het Eenhoornplantsoen in Oostburg

Goed en betaalbaar onderwijs, de juiste zorg, een baan en een woonomgeving waar je je thuis voelt. Het is in een krimpregio geen sinecure om dat allemaal voor elkaar te boksen. Een bezoek aan diverse initiatieven in Zeeuws-Vlaanderen leert dat met realiteitszin, het benutten van netwerken en gepaste trots veel voor elkaar te krijgen is. Op 13 februari bezocht een gezelschap van bestuurders en strategen werkzaam voor overheden en maatschappelijke organisaties in anticiperregio's de Zeeuws-Vlaamse krimpregio.

De door Platform31 | Kennisplatform Demografische Transitie georganiseerde studiereis belichtte de sociale, ruimtelijk-fysieke en economische implicaties van een regio die zich intelligent probeert te verhouden tot dominante maatschappelijke ontwikkeling als vergrijzing, ontgroening en bevolkingskrimp. De busexcursie voerde langs Axel (onderwijs; De Vlaswiek), Terneuzen (wonen en zorg; De Zeeuwse Huiskamer), Oostburg (woningmarkt; Aantrekkelijk Oostburg) en Sas van Gent (regionale identiteit; Industrieel Museum).

Verslag

Excursie Zeeuws-Vlaanderen

Vrijdag 13 februari 2015

De excursie vormde de laatste in een reeks van 3 KDT-excursies naar de topkrimpregio's van Nederland. Bestuurders en strategen uit anticipeerregio's ontmoeten collega's uit krimpregio's en namen kennis met de gevolgen, prangende vraagstukken en inspirerende aanpakken ten aanzien van demografische transitie.

Toekomstbestendig onderwijs

Onderweg naar de eerste tussenstop informeerde Dick van der Wouw, adviseur van Scoop Zeeland, het gezelschap over tal van facetten van de regio Zeeuws-Vlaanderen; een regio bestaande uit de gemeenten Sluis (23.886 inwoners), Terneuzen (54.729 inwoners) en Hulst (27.514 inwoners). In de eerste tussenstop (Axel, gemeente Terneuzen) werd stilgestaan bij het basisonderwijs in Zeeuws-Vlaanderen. Presentaties van onder andere de Onderwijs Autoriteit Zeeland (OAZ), een directeur van een basisschool en een bestuurder van Stichting Kinderopvang Zeeuws-Vlaanderen brachten het probleem scherp in beeld. In de periode 2010-2018 loopt het aantal 0-12-jarigen in deze regio terug van 9.000 tot 6.000. Cijfers over de jaren daarna werden niet gegeven. In de presentaties werd duidelijk dat het Zeeuwse peuter- en basisonderwijs tegen twee machtige tegenstanders vecht: de bevolkingskrimp en de 'weglek' naar België. De kosten van de kleuterschool/kinderopvang (vanaf 2,5 jaar) in België zijn veel goedkoper; ouders kunnen er terecht van 7.00 tot 18.00 en tussen de middag is er de warme maaltijd. Voorts heeft het Belgische basisonderwijs een groeiende reputatie. 'In het Belgische onderwijs leren kinderen nog discipline'. Aanwezigen plaatsten vraagtekens bij dit kwaliteitsverschil en spraken van een 'gepercipieerde werkelijkheid'. Ze wezen erop dat Nederlandse arbo-diensten Belgische onderwijslocaties ('klaskes') niet zouden accepteren, en dat de klassen in België groter zijn, met minder aandacht voor individuele leerlingen.

Wat te doen tegen de weglek?

Wat nu te doen? Hoe roep je de weglek een halt toe? Sprekers gaven aan dat het cruciaal is om daar kwaliteit tegenover te stellen. De facto zou dat betekenen: goede bereikbare (leerlingenvervoer!) multifunctionele accommodaties met gekwalificeerde peuterleerkrachten en onderwijzers waarin kinderopvang en basisonderwijs zijn geïntegreerd. Plekken waar kinderen vanaf 3 jaar naar de basisschool kunnen gaan. De scholen tellen minimale 80 leerlingen; grensscholen zouden daar in aantallen iets onder mogen zitten (60 tot 80). En wellicht nog belangrijker: de financiële bijdrage van de ouders voor de kinderen in de peuterleeftijd (2,5 tot 4 jaar) dient te kunnen concurreren met België. In Zeeuws-Vlaanderen hoopt men dit voorjaar te komen tot een 'toekomstbestendig' voorzieningenplan met een sluitende financiering. En bij 'toekomstbestendig' vertelde Hans Schuit van de Onderwijs Autoriteit Zeeland, mag je gerust 'voor de eeuwigheid' lezen. Hij wilde er maar mee zeggen dat de ambitie is tot een robuust stelsel van voorzieningen in te richten met een lange houdbaarheidsdatum.

Verslag

Excursie Zeeuws-Vlaanderen

Vrijdag 13 februari 2015

Het kenmerkende Zeeuws-Vlaamse landschap

Vier scenario's toekomstbestendig aanbod voorzieningen

Scoop heeft meegewerkt aan het Masterplan Voorzieningen Zeeuw-Vlaanderen. In dat kader zijn vier toekomstscenario's geformuleerd om te komen tot een toekomstbestendig aanbod van maatschappelijke voorzieningen (waaronder onderwijs). Het gaat om de volgende:

Scenario 1: behoud zelfstandige voorzieningen op kernniveau;

Scenario 2: clustering van voorzieningen op kernniveau;

Scenario 3: herschikking van voorzieningen op gemeenteniveau;

Scenario 4: centralisatie van voorzieningen op Zeeuws-Vlaams niveau.

Zichtbaar is dat in het onderwijs in Zeeuws-Vlaanderen voor het derde scenario is gekozen. Toch past de kanttekening of niet het vierde scenario nog uitdagender en toekomstbestendiger zou zijn geweest. Wellicht brengt de nabije toekomst deze keuze dichterbij.

De Zeeuwse Huiskamer

Wie wil weten hoe zelfstandig wonen er in de toekomst mogelijk uitziet, moet zeker een bezoekje afleggen aan 'De Zeeuwse Huiskamer'. In Terneuzen gaf Petra de Braal, projectmanager bij De Zeeuwse Huiskamer tekst en uitleg. Interessant is dat het project gefinancierd wordt vanuit Economische Impuls Zeeland. De combinatie zorg en economie is interessant; door de vergrijzing is de zorg een belangrijk terrein geworden van innovatief ondernemerschap. Verspreid over Zeeland zijn 3 huiskamers ingericht, die duidelijk maken hoe een slim ingerichte en uitgeruste kamer senioren helpt bij het zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven functioneren met een zo hoog mogelijke kwaliteit van leven.

Verlag

Excursie Zeeuws-Vlaanderen

Vrijdag 13 februari 2015

Meer dan technologie

In verzorgingshuis De Veste in Terneuzen is zo'n kamer ingericht. Bezoek aan de huiskamer leert dat het gaat om het combineren van allerhande praktische en technische/technologische details. Petra de Braal maakt duidelijk dat het zowel draait om technologie (straks robotica), als om het mobiliseren van eigen informele netwerken, waarbij de realiteit is dat kinderen vaak ver weg wonen. Zelf heeft ze geen achtergrond in de techniek, maar is opgeleid als psychologe en antropologe. Die achtergrond is uitermate nuttig in het herkennen van het belang van allerhande leefwerelddetails. Ze wijst op het grote belang van autonomie en mobiliteit voor ouderen; om die reden zal er de komende jaren ook vanuit De Zeeuwse Huiskamer aandacht gevraagd worden voor het seniorenvriendelijk inrichten van het publieke domein. De Zeeuwse Huiskamer, benadrukt ze, is vooral ook een proces, waarbij stap voor stap nieuwe innovaties geïntroduceerd worden. Tal van opvallende partijen zijn partner; bijvoorbeeld jachtenbouwer Amens Holland die bijzondere interesse heeft in *gesture and voice control*. Technologie die mogelijk ook in de zeer nabije toekomst van belang en beschikbaar is voor De Zeeuwse Huiskamer.

Senioren aan de slag met laptops in De Veste

Woningmarkt uit balans in balans

Derde halteplaats was het stadje Oostburg. Wethouder Ploegaert van de gemeente Sluis vertelde over het project Aantrekkelijk Oostburg. Hij deed dat in de hal van het gemeentehuis in Oostburg; een wederopbouwmonument met een indrukwekkend glas-in-beton-kunstwerk. De centrumfunctie van Oostburg moet compacter worden terwijl de woningmarkt meer in evenwicht dient te komen. Welke woningen sloop je en onttrek je aan de woningvoorraad? Welke woningen, welke delen van Oostburg, welke monumentale panden kan je behouden en een tweede leven geven? Oostburg telt relatief veel wederopbouwpannen en –monumenten met een monumentenstatus. Het is de moeite waard te bezien of dit erfgoed – of het meest saillante – behouden kan blijven, zo nodig met herbestemming.

Verlag

Excursie Zeeuws-Vlaanderen

Vrijdag 13 februari 2015

Van meer
naar beter

Kennisplatform
Demografische Transitie

Slopen, klussen, verduurzamen, samenvoegen, herbestemmen

Elly Verhaeghe, onder andere projectleider van het project Buur zoekt bureu, vertelde over alle inspanningen om samen met de bewoners de ziel van Oostburg te benoemen en te versterken. Middels de samenvoegeregeling 'Buur zoekt bureu' worden bewoners gestimuleerd om een naastgelegen woning bij de eigen woning te betrekken; ook het Rotterdamse klushuizen-concept is in Oostburg geïmporteerd. De eerste klushuizen zijn in Oostburg gerealiseerd. Daarnaast stimuleert de gemeente het energiezuinig maken van woningen. Met gerichte sloop, samenvoegeregelingen, klushuizen, het compacter maken van de binnenstad, het behouden en herbestemmen van wederopbouwparels probeert Oostburg zo goed en zo kwaad mee te bewegen met de realiteit van de bevolkingskrimp.

Kookwinkel Bianca Bonte in Oostburg won een Global Innovation Award

Verslag

Excursie Zeeuws-Vlaanderen

Vrijdag 13 februari 2015

De economie van toen in Sas van Gent

Laatste halteplaats was het Industrieel Museum Zeeland in Sas van Gent. Het museum is gehuisvest in de voormalige suikerloods van de eerste Coöperatieve Suikerfabriek. Het museum is er gekomen met steun van de gemeente Terneuzen, de provincie Zeeland, fondsen, tal van bedrijven, maar vooral door de tomeloze inzet vrijwilligers. Deze zomer opent het museum de poorten. Wij mochten er alvast een kijkje nemen en waren diep onder de indruk. Vrijwilligers gaven tekst en uitleg. Het museum wil het verhaal van de industrialisatie van Zeeland vertellen, waarvan in de stad Sas van Gent zich een paar belangrijke bladzijden bevinden (periode 1870-1910).

Rondleiding in het Industrieel Museum Zeeland

Economie in het Zeeuws-Vlaanderen van de toekomst

Voordat de vrijwilligers ons door het museum in opbouw rondleidden, stond burgemeester Lonink van Terneuzen stil bij de regionale economische betekenis van Terneuzen/Sas van Gent en breder Zeeuws-Vlaanderen. Hij wees op het verdrag dat minister Melanie Schultz van Haegen (Infrastructuur en Milieu) en de Vlaamse minister Ben Weyts (Mobiliteit en Openbare Werken) net daarvoor (5 februari) hadden ondertekend voor de aanleg van de Nieuwe Sluis Terneuzen. De sluis verbetert de toegang tot de havens van Gent en Terneuzen en zorgt voor een vlottere doortocht van binnenvaartschepen tussen Nederland, België en Frankrijk.

Verslag

Excursie Zeeuws-Vlaanderen

Vrijdag 13 februari 2015

Meer algemeen geeft de sluis ook een impuls aan de regionale economie. Met de aanleg van de nieuwe sluis is een investering van zo'n miljard euro gemoeid. De burgemeester wees op aanwezigheid van chemische bedrijven in Sas van Gent, op bedrijven in de sfeer van *maintenance*, op bedrijven als Cargill (verwerking maïs en tarwe tot zetmeel en zetmeelderivaten) en de kansen van *biobased industry*. Voorts benadrukte hij de sterke oriëntatie van Zeeuws-Vlaanderen op de Belgische steden en de opgave om hooggeschoold personeel vast te houden. Zeeland kent geen universiteit, jonge mensen trekken weg, terwijl de beroepsbevolking afneemt en vergrijsd. Het is duidelijk dat in het versterken en vernieuwen van de regionale economie de sleutel voor Zeeuws-Vlaanderen ligt. Nieuwe economie zou jonge gezinnen aan het gebied kunnen binden en daarmee nieuwe impulsen kunnen geven aan krimpende onderwijsvoorzieningen en de krimpende woningmarkt.

Tot slot Zeeuws-Vlaanderen

Goed en betaalbaar onderwijs, de juiste zorg, een baan en een woonomgeving waar je je thuis voelt, het is in een krimpregio geen sinecure om dat allemaal voor elkaar te boksen. De studiereis maakte duidelijk dat op al deze domeinen veel vindrijkheid van de inwoners, ondernemers, beleidsmakers en politici van Zeeland gevraagd wordt; ook maakte de reis duidelijke dat de Zeeuwen niet voor een gat te vangen zijn en met interessante innovaties komen. Dick van der Wouw stipte daarbij aan dat Zeeuwen hoge cijfers geven voor de kwaliteit van leven in Zeeland. Ook de bewoners van Zeeuws-Vlaanderen. Ze hebben daar zelfs een Zeeuws-Vlaams volkslied. Het eerste couplet en het (veelzeggende) refrein luiden:

*Waar eens 't gekrijs der meeuwen
Verstierf aan 't eenzaam strand,
Daar schiepen zich de Zeeuwen
Uit schor en slik hun land;
En kwam de stormwind woeden,
Hen dreigend met verderf,
Dan keerden zij de vloed
Van 't pas gewonnen erf.*

Refrein:

*Van d'Ee tot Hontenisse
Van Hulst tot aan Cadzand
Dat is ons eigen landje,
Maar deel van Nederland*